

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ

про результати відвідування
Національного антикорупційного бюро України

10.01.2025

м. Київ, 2025

I. Вступ

Для виконання функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, на підставі статей 13, 19¹, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», з 26 по 30 грудня 2024 року групою НПМ здійснено відвідування Національного антикорупційного бюро України (далі – НАБУ, Бюро, Національне бюро, антикорупційне бюро).

Відвідування здійснювали члени групи НПМ:

Нікулін Віталій Андрійович, представник Уповноваженого з прав людини в місцях несвободи;

Володін Артем Вікторович, директор Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму;

Коноплястий Сергій Миколайович, заступник начальника відділу інспектування об'єктів контролю в правоохоронних, судових органах та військових формувань Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (керівник групи НПМ);

Варич Сергій Якович, заступник начальника відділу аналітики та взаємодії з громадськістю Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Відвідування НАБУ групою НПМ здійснювалась вперше.

НАБУ є центральним органом виконавчої влади із спеціальним статусом, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних та інших кримінальних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових.

НАБУ розташоване за адресою: місто Київ, вул. Дениса Монастирського, 3.
Керівництво: Директор НАБУ – Кривонос Семен Юрійович.

З моменту створення НАБУ штат його працівників налічував 700 осіб, зокрема 246 детективів.

З 08.12.2023, після внесення змін до статті 5 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України», передбачено збільшення штату НАБУ на 300 осіб: по 100 осіб щороку починаючи з 2024 року.

На день відвідування штатна кількість працівників НАБУ складала 800 осіб, з яких 275 детективів.

Згідно інформації, отриманої від Координаційного центру з надання правничої допомоги, детективами НАБУ протягом 2024 року затримано 42 особи в порядку статті 208 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) та 1 особу в порядку статті 191 КПК України.

Скарги затриманих на умови тримання, неналежне поводження протягом 2024 року до НАБУ не надходили. Факти насильницького заподіяння смерті затриманим, доставленим чи запрошеним за 2024 рік відсутні.

В НАБУ функціонує Управління внутрішнього контролю, яке діє у складі центрального управління з метою попередження, виявлення та розслідування правопорушень у діяльності працівників антикорупційного бюро та підпорядковується безпосередньо Директору антикорупційного бюро.

Завдяки підтримці Консультативної місії Європейського Союзу в 2016 році в НАБУ облаштовано 6 кімнат для проведення процесуальних (слідчих) дій з учасниками кримінальних проваджень, які обладнані сучасними відеокамерами, одна з яких вмикається автоматично при вході в приміщення і знімає загальний план, а інша – безпосередньо учасника кримінального провадження. Записи процесуальних (слідчих) дій зберігаються на окремому реєстраторі для зчитування інформації (фото 1-4).

Здійснення електронних записів проведених процесуальних дій є важливою додатковою гарантією запобігання жорсткому поводженню із затриманими. Зазначена практика є запорукою повного й автентичного запису перебігу проведених дій із затриманими особами, об'єктивного розслідування будь-яких тверджень щодо жорсткого поводження. Відеофіксація в даному випадку є запобіжником вчинення неправомірних дій відносно затриманих осіб, а також і безпідставних звинувачень детективів НАБУ.

Разом із тим, в ході відвідування виявлені порушення національного законодавства та стандартів додержання прав людини.

II. ФАКТИ, ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

Порушення права на захист від катування або нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження або покарання (стаття 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, частина 1 статті 28 Конституції України).

1. Європейський комітет з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (далі – Комітет) приділяє особливу увагу трьом основним правам затриманих осіб: праву особи повідомити про факт свого затримання третю сторону за власним вибором (члена родини, друга, консульство), праву доступу до адвоката і праву вимагати медичного обстеження лікарем за власним вибором. Комітет вважає, що забезпечення цих прав є основною гарантією проти жорсткого поводження із затриманими особами, і вони мають застосуватися від самого початку затримання (СРТ/Inf/E (2002) 1 – Rev. 2015), п. 36). При цьому Комітет наголошує, що основні гарантії, які надаються затриманим особам будуть значно посилені, якщо щодо кожної затриманої особи буде вестись єдине і повне досьє, де фіксуватимуться всі аспекти, пов'язані із затриманням особи, та усі заходи, вжиті по відношенню до неї (СРТ/Inf/E (2002) 1 – Rev. 2015), п. 40).

Новим Кримінальним процесуальним кодексом України, який набув чинності у листопаді 2012 року, було враховано майже всі з вищезазначених

рекомендацій Комітету. Серед найважливіших нововведень варто відмітити запровадження інституту службових осіб, відповідальних за затриманих осіб, який постійно вдосконалювався з метою посилення ефективності механізму забезпечення дотримання прав затриманих та взятих під варту осіб.

Статтею 212 КПК України передбачено, що в органі, до складу якого входить підрозділ органу досудового розслідування, мають бути призначені одна або декілька службових осіб, відповідальних за перебування та забезпечення дотримання прав затриманих. Службова особа, відповідальна за перебування та забезпечення дотримання прав затриманих, зобов'язана: негайно зареєструвати затриманого; роз'яснити затриманому підстави його затримання, права і обов'язки, здійснити опитування щодо обставин затримання, застосування уповноваженою службовою особою заходів примусу, проведення особистого обшуку та вилучення майна, повідомлення затриманого про підстави затримання та його права, повідомлення третіх осіб про факт затримання, стан здоров'я затриманого; звільнити затриманого негайно після зникнення підстави для затримання або спливу строку для затримання, передбаченого статтею 211 цього Кодексу; забезпечити належне поводження із затриманим та дотримання його прав, передбачених Конституцією України, цим Кодексом та іншими законами України; забезпечити запис усіх дій, що проводяться із залученням затриманого, у тому числі час їх початку та закінчення, а також осіб, які проводили такі дії або були присутні при проведенні таких дій; забезпечити невідкладне надання належної медичної допомоги та фіксацію медичним працівником будь-яких тілесних ушкоджень або погіршення стану здоров'я затриманого. До складу осіб, що надають затриманому медичну допомогу, за його бажанням може бути допущена конкретна особа, що має право на зайняття медичною діяльністю; у разі виявлення порушень дотримання прав затриманої особи, фактів катування, жорстокого або нелюдського ставлення до неї негайно вжити заходів щодо їх припинення та доповісти про такі факти керівнику органу, до складу якого входить підрозділ органу досудового розслідування, і письмово повідомити прокурора.

Незважаючи на рекомендації Комітету та вимоги кримінального процесуального законодавства в НАБУ не призначено службових осіб, відповідальних за перебування та забезпечення дотримання прав затриманих. Однак, відповідні розпорядчі документи для визначення такої особи перебувають на етапі розроблення.

Під час відвідування встановлено, що в НАБУ відсутня документація (журнали, книги тощо), у якій би фіксувався час перебування затриманої особи в приміщенні Національного бюро.

Інструкція з організації пропускнуго режиму на об'єкті державної охорони НАБУ, затверджена наказом НАБУ від 02.12.2024 № РСВ/57дск-н, не передбачає реєстрацію затриманих (взятих під варту) осіб. Відповідальність за супроводження таких осіб по приміщеннях НАБУ покладено виключно на детективів Національного бюро.

Також, у порушення пункту 5 частини 3 статті 212 КПК України в НАБУ не фіксуються всі дії, що проводяться із затриманими та взятими під варту особами. Встановити всі аспекти, що пов'язані із затриманням (час початку та закінчення процесуальних дій, осіб, які проводили такі дії та були присутні при проведенні таких дій, приміщення в яких проводились такі дії, фіксація ушкоджень, застосування фізичної сили, спеціальних засобів, наявність чи відсутність скарг з боку затриманих, тощо), не виявилось можливим.

Посадові особи НАБУ також підтвердили групі НППМ, що накопичення інформації та матеріалів (копій матеріалів) про затримання осіб поза межами кримінального провадження не здійснюється.

Крім того, враховуючи відсутність службових осіб, відповідальних за перебування та забезпечення дотримання прав затриманих, в НАБУ не здійснюється опитування затриманих осіб щодо обставин затримання, та відповідно своєчасна реєстрація та розгляд можливих скарг на дії співробітників НАБУ під час затримання.

Зокрема, під час затримання 10.08.2024 громадянина Л. та складання відносно нього процесуальних документів, адвокатом затриманого до протоколу затримання додано письмову скаргу (зауваження) на дії детективів НАБУ, в якій серед іншого, зазначалось про несвоєчасне ознайомлення з правами та обов'язками затриманого. Зазначена інформація службовими особами НАБУ додатково не зафіксована та не передана до Управління внутрішнього контролю для проведення перевірки та підтвердження/спростування зазначених у скарзі фактів.

Аналогічні випадки встановлені також при затриманні 19.02.2024 громадянина К. (скарги на несвоєчасне ознайомлення з правами та обов'язками затриманого та інші), 14.02.2024 громадянки Г. (скарга на фіксацію недостовірного часу фактичного затримання та надання медичної допомоги).

Згідно інформації, наданої службовими особами НАБУ, копія кожного протоколу затримання у відповідності до частини 5 статті 208 КПК України надсилається прокурору, який здійснює нагляд за дотриманням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням.

Водночас у ході перевірки не встановлено факту надходження інших скарг та зауважень затриманих або їх захисників, окрім тих, які вказані у протоколах затримання або додатках до них.

Варто зазначити, що групі НППМ із загальної кількості затримань (43) надано лише 25 копій протоколів затримання осіб у період 2024 року.

2. Працівникам НАБУ для виконання покладених на них обов'язків надається право: зберігати, носити та застосовувати вогнепальну зброю і спеціальні засоби, а також застосовувати заходи фізичного впливу на підставах і в порядку, передбачених Законом України "Про Національну поліцію".

У ході відвідування встановлено, що у НАБУ відсутні обліки (журнали, книги тощо) фіксації випадків застосування фізичної сили, спеціальних засобів із зазначенням тривалості їх застосування (незважаючи чи призвело таке

застосування до отримання тілесних ушкоджень) працівниками НАБУ, а також відсутня інформація про письмове повідомлення безпосереднього керівника працівником, який застосував фізичну силу, якщо це не спричинило заподіяння тілесних ушкоджень.

Разом з цим, в ході відвідування отримано інформацію про те, що 02.10.2023 після затримання громадянина Л., до нього було застосовано спеціальні засоби – кайданки під час конвоювання з м. Суми до м. Київ. Аналогічна інформація отримана відносно громадянина Ж.

Ураховуючи відстань від м. Суми до м. Київ (понад 300 км), час, витрачений на конвоювання затриманих, очевидно перевищував 2 години, а застосовувати кайданки більше ніж 2 години безперервного використання або без послаблення їх тиску заборонено, відповідно до статті 45 Закону України "Про Національну поліцію". Також в жодному документі не відображено інформацію щодо послаблення тиску кайданок.

3. У приміщенні НАБУ відсутні кімнати для затриманих, у зв'язку з чим в окремих випадках затримані особи тривалий термін змушені перебувати в службових приміщеннях НАБУ.

Зокрема, 24.04.2024 о 21:25 в порядку ст. 208 КПК України на території Дніпропетровської області затримано громадянина Б., якого було доставлено в приміщення НАБУ близько 6-7 години ранку 25.04.2024. Поїздка відбулась в нічний час, під час якої, з інформації детективів НАБУ, здійснювались зупинки на автозаправках, де забезпечувалась можливість затриманому скористатись туалетом, він був забезпечений водою та їжею. О 07:42 25.04.2024 відносно громадянина Б складено протокол затримання. В період часу з 07:42 по 19:22 25.04.2024 (близько 12 годин) затриманий перебував в приміщенні НАБУ та о 22:50 був поміщений до ізолятора тимчасового тримання ГУНП в м. Києві (далі - ІТТ). Громадянин Б перебував під контролем детективів Національного бюро понад добу.

Аналогічні факти встановлені під час затримання деяких інших громадян.

Перебування затриманих осіб в приміщенні НАБУ без поміщення їх до кімнат тимчасового затримання (з належними умовами тримання) призводить до утримання їх в умовах несвободи під контролем працівників НАБУ у непередбачений законом спосіб, незабезпечення необхідним харчуванням, питною водою, вільним доступом до туалету тощо.

У своїх доповідях Комітет (Дванадцята Загальна доповідь СРТ/Inf(2002)15) зазначає про необхідність забезпечення затриманих осіб харчуванням (мінімум один раз на день повноцінним харчуванням, щось більш суттєве, ніж бутерброд), доступом до води, туалету. Особи, які повинні провести ніч в місці тримання, мають бути забезпечені чистим матрацом та ковдрами.

Варто відмітити, що в окремих випадках детективи після доставлення затриманої особи в приміщення НАБУ невідкладно оформлюють документи на їх поміщення до ІТТ, в результаті чого виключаються випадки довгострокового перебування затриманих в службових приміщеннях Національного бюро.

Згідно інформації, наданої працівниками НАБУ, різний підхід до процесу перебування затриманих осіб в приміщенні Національного бюро може обумовлюватися позицією самих затриманих щодо участі в проведенні слідчих (процесуальних) дій або небажанням користуватися правовою допомогою захисника, призначеного центром безоплатної правової допомоги.

4. Відповідно до статті 10 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання кожна держава-сторона повною мірою забезпечує включення навчальних матеріалів до програм підготовки персоналу правових органів, цивільного чи військового медичного персоналу, державних посадових осіб, які можуть мати відношення до утримання під вартою й допитів осіб, які зазнали будь-якої форми арешту, затримання чи ув'язнення, або до поводження з ними. Кожна держава-сторона включає цю заборону до правил чи інструкцій, які стосуються обов'язків і функцій будь-яких таких осіб.

Однак, у порушення вимог зазначеної Конвенції в посадових інструкціях службових осіб НАБУ відсутня інформація про заборону катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання.

Порушення права на свободу та особисту недоторканість (стаття 29 Конституції України, стаття 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод).

5. Під час відвідування встановлено випадок можливого некоректного зазначення часу фактичного затримання у протоколі затримання.

Зокрема, під час затримання 14.02.2024 громадянки Г. в протоколі затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, детективом зазначено, що особу фактично затримано о 21:45 14.02.2024. Однак, в зауваженні до протоколу громадянка Г. в присутності захисника зазначила, що фактично була затримана о 14:19, оскільки була позбавлена можливості вільно пересуватись.

Кримінальне процесуальне законодавство України чітко регламентує дії уповноважених службових осіб, які здійснюють затримання. Хід і результати проведення процесуальної дії фіксуються у протоколі, а особа є затриманою з моменту, коли вона силою або через підкорення наказу змушена залишатися поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою (ст. 209 КПК України).

Як результат, у вищезазначеному випадку детективом не зафіксовано час фактичного затримання особи, що призвело до порушень низки її прав, у тому числі, права на свободу та особисту недоторканість, що може бути визнано ЄСПЛ порушенням статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Від представників НАБУ отримано пояснення, що затриманню громадянки Г. передувало проведення обшуку і відповідно до положень частини 3 статті 236 КПК України право слідчого заборонити залишати місце

обшуку до його закінчення та вчиняти будь-які дії, що заважають проведенню обшуку не є фактичним затриманням особи та стосувалося всіх учасників обшуку, а не тільки громадянки Г.

Крім того, за поясненнями працівників НАБУ, рішення про затримання громадянки Г. прийнято тільки за результатами проведення обшуку, про що складено протокол і вказано час фактичного затримання особи на підставі статті 208 КПК України.

Зловживання правом затриманої особи щодо документування часу фактичних затримань призводить до того, що процесуальний статус особи залишається невідомим у період коли особа офіційно не була затримана, проте перебувала під контролем детективів.

Факти порушень прав затриманих щодо відсутності у протоколах необхідної інформації вже знайшли своє відображення в рішеннях Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) (справа «Гриненко проти України» (заява № 33627/06), адже право на свободу та особисту недоторканість має першочергове значення у демократичному суспільстві.

6. Відповідно до висновків ЄСПЛ (справа «Грубник проти України») невизнане тримання особи під вартою (за відсутності протоколу про затримання) заперечує фундаментально важливі гарантії, передбачені статтею 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, є найбільш серйозним порушенням вказаного положення.

Разом з цим, під час відвідування встановлено, що протокол про затримання громадянина Б. о 21:25 24.04.2024 складено лише о 7:42 25.04.2024, тобто через 10 годин після фактичного затримання.

7. Окрім того, при вивченні протоколів про затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, в окремих випадках встановлено порушення щодо їх відповідності вимогам кримінального процесуального законодавства.

Так, у порушення статті 104 КПК України в окремих випадках детективи у протоколах про затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, не зазначають інформацію про час проведення процесуальної дії.

Зокрема у протоколах про затримання громадянки В. (09.04.2024), громадянина К. (11.08.2024), громадянки Б. (09.04.2024), громадянина Х. (10.08.2024), та громадянина К. (14.08.2024) відсутні відомості про час проведення процесуальної дії (складання протоколу).

Порушення права на професійну правничу допомогу (стаття 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 59 Конституції України, стаття 213 Кримінального процесуального кодексу України).

8. Вивченням матеріалів НАБУ про затримання у 2024 році, а також згідно інформації, отриманої від Координаційного центру з надання правничої допомоги, встановлено, що у порушення вимог частини четвертої статті 213 КПК України, пункту 2 Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правничої допомоги, затвердженого постановою Кабінету Міністрів

України від 28.12.2011 № 1363 (далі – Порядок), детективи НАБУ в окремих випадках не забезпечують негайного повідомлення відповідних центрів про факти затримання осіб, зокрема:

про затримання громадянина Ш. 04.07.2024 о 17:12 центр повідомлено цього ж дня о 22:01, тобто через **05 годин 16 хвилин**;

про затримання громадянина Ч. 19.02.2024 о 08:20 центр повідомлено цього ж дня о 13:36, тобто через **04 години 49 хвилин**;

про затримання громадянина Л. 10.08.2024 о 17:50 центр повідомлено цього ж дня о 21:11, тобто через **03 години 21 хвилину**;

Управлінням внутрішнього контролю НАБУ проведено службове розслідування лише за фактом несвоєчасного повідомлення відповідного центру з надання правничої допомоги про затримання громадянина Ч. Інформацію про несвоєчасне повідомлення центру Управління внутрішнього контролю НАБУ отримало від Південно-Східного міжрегіонального центру з надання безоплатної правничої допомоги.

За двома іншими фактами несвоєчасного повідомлення центру службові розслідування не проводились, оскільки Управління внутрішнього контролю НАБУ не володіло інформацією про них.

Комітет (Дванадцята Загальна доповідь СРТ/Inf(2002)15) наголошує, що небезпека залякувань і фізичної жорстокості по відношенню до затриманої особи є найбільшою у час відразу по взятті її під варту. Отже, можливість затриманих залучити адвоката саме у цей проміжок часу становить гарантію від жорстокого поводження. Існування такої можливості переконливо впливатиме на тих, хто може схилитись до жорстокого поводження із затриманими.

9. Крім того, під час відвідування також встановлено випадок незабезпечення детективами НАБУ права затриманої особи на негайну правничу допомогу відразу після затримання.

24.04.2024 о 21:25 в порядку статті 208 КПК України на території Дніпропетровської області затриманий громадянин Б.

За отриманою в ході відвідування інформацією, відразу після затримання повідомлено центр з надання безоплатної правничої допомоги та узгоджено, що адвокат має прибути до приміщенні Національного антикорупційного бюро України у м. Києві приблизно о 6-7 годині ранку 25.04.2024, з одночасним доставленням затриманого.

Вищезазначене призвело до порушення вимог пункту 8 Порядку як детективами НАБУ, так і адвокатом й посадовими особами центру. Лише о 07:35 25.04.2024 до приміщення НАБУ прибув захисник від центру БПД, тобто через 10 годин після фактичного затримання.

10. Зазначені порушення стали можливими у зв'язку з тим, що всупереч вимог пунктів 9¹, 10 Порядку, посадові особи НАБУ не здійснюють щоквартальні звірки відомостей щодо кількості переданих та зареєстрованих повідомлень про випадки затримання осіб, для виявлення фактів неповідомлення або несвоєчасного повідомлення про затримання осіб, неприбуття або невчасного прибуття призначеного центром адвоката для надання затриманій

особі безоплатної вторинної правничої допомоги.

11. Крім того, у порушення пунктів 7, 10 Порядку посадові особи НАБУ не забезпечують фіксацію часу прибуття адвоката до затриманої особи для конфіденційного побачення та/або участі в процесуальних діях в системі та/або відповідному журналі реєстрації.

Факти порушень прав затриманих на доступ підозрюваного до захисника також вже знайшли своє відображення в рішеннях ЄСПЛ (справа Салдуз проти Туреччини), який також відзначав «особливу вразливість обвинуваченого на ранніх етапах провадження, коли він одночасно постає перед стресовою ситуацією і дедалі складнішим кримінальним законодавством».

12. Крім того, в НАБУ відсутні спеціальні обладнані приміщення для конфіденційної зустрічі затриманого із захисником.

Відповідно до пояснень працівників НАБУ зустріч затриманого та його захисника відбувається в службових кабінетах детективів НАБУ та кімнатах для проведення процесуальних (слідчих) дій.

Інші порушення

13. У ході відвідування встановлено, що в Національному бюро впроваджено та використовується система відеоспостереження за об'єктами, персоналом та відвідувачами в приміщенні по вул. Дениса Монастирського, 3. При цьому затверджений Порядок використання технічних засобів нагляду і контролю у приміщеннях відсутній.

Відповідно до Закону України «Про захист інформації в інформаційно – комунікаційних системах»:

- власник системи має забезпечувати захист інформації в системі;
- володілець інформації визначає порядок доступу до інформації, перелік користувачів та їх повноваження щодо цієї інформації.

З усної бесіди з представниками Управління внутрішнього контролю НАБУ, яке є відповідальним підрозділом за систему відеоспостереження, встановлено, що в системі відеоспостереження атестовану систему захисту інформації не створено. Таким чином, обробка інформації з обмеженим доступом в цій системі здійснюється з порушенням вимог статті 8 Закону України «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах».

14. Наявні в НАБУ спецзасоби (захисні шоломи, бронежилети, щити тощо) належним чином не пронумеровані і у випадку застосування фізичної сили працівником, який використовує зазначені спецзасоби, ідентифікувати його буде неможливо. Також неможливо буде відмежовувати працівників НАБУ від працівників інших правоохоронних органів у разі проведення спільних заходів.

У доповіді Уряду України за наслідками візиту 1-10 грудня 2012 року Комітету [СРТ/Inf (2013) 23] зазначено, що працівники загону спеціального призначення, які застосували надмірну фізичну силу, були одягнені у спеціальні захисні спорядження (захисні шоломи, бронежилети) без ідентифікаційних номерів, через що неможливо було провести ефективне розслідування без встановлення винних осіб.

Представниками Комітету рекомендовано використовувати чіткий ідентифікаційний номер на кожному одязі/шоломі працівників загону спеціального призначення.

Разом з цим, в НАБУ відсутні обліки спецзасобів, місця їх зберігання, що унеможливило встановити їх наявність та кількість. За інформацією службових осіб НАБУ спецзасоби перебувають в постійному зберіганні працівників, тобто не здаються після виконання обов'язків, а працівники Бюро особисто відповідають за його належне збереження та використання.

Відповідні нормативні акти щодо порядку видачі, зберігання та використання спецзасобів в НАБУ відсутні або не були надані в ході відвідування.

III. РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Призначити службових осіб, відповідальних за перебування та забезпечення дотримання прав затриманих, провести ефективне навчання таких осіб та забезпечити належне виконання ними обов'язків, визначених частиною 3 статті 212 КПК України;

2. Забезпечити фіксацію всіх дій, що проводяться із затриманими та взятими під варту особами, та всіх аспектів, що пов'язані із затриманням (час перебування в підрозділі НАБУ (в системі або журналі реєстрації), час початку та закінчення процесуальних дій, осіб, які проводили такі дії та були присутні при проведенні таких дій, приміщення в яких проводились такі дії, наявні ушкодження, застосування фізичної сили, спеціальних засобів, наявність чи відсутність скарг з боку затриманих, тощо), накопичення та зберігання інформації та матеріалів про затримання осіб поза межами кримінального провадження;

3. Забезпечити облік письмових повідомлень детективів та інших службових осіб про факти застосування фізичної сили, спеціальних засобів (розробити та затвердити журнали/папки накопичувачі/інформаційні системи тощо) та забезпечити систематичну перевірку правомірності їх застосування Управлінням внутрішнього контролю;

4. Обладнати в приміщенні НАБУ кімнату для затриманих, умови утримання в якій відповідатимуть національним та міжнародним стандартам, або ж виключити випадки довготривалого перебування затриманих в службових приміщеннях НАБУ та забезпечити оперативне поміщення затриманих до ізоляторів тимчасового тримання Національної поліції України;

5. Документально фіксувати факти забезпечення затриманих осіб харчуванням та доступом до води;

6. Внести до нормативних документів, які визначають обов'язки структурних підрозділів НАБУ, інформацію про заборону катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання;

7. Забезпечити контроль за фіксацією у протоколах фактичного часу затримання;
8. Забезпечити своєчасну документальну фіксацію затримання шляхом оформлення відповідного протоколу;
9. Провести додаткові навчання для детективів з метою фіксації в протоколах інформації про час проведення процесуальної дії та вироблення єдиного підходу до оформлення протоколів;
10. Провести додаткові навчання детективів НАБУ з метою негайного повідомлення відповідних центрів про факти затримання осіб;
11. Провести службові розслідування за двома фактами несвоєчасного повідомлення центрів та забезпечення права затриманої особи на негайну правничу допомогу відразу після затримання;
12. Забезпечити проведення щоквартальних звірок відомостей щодо кількості переданих та зареєстрованих повідомлень про випадки затримання осіб, з центрами БПД та постійний контроль за їх проведенням;
13. Розробити та затвердити журнал (систему) реєстрації фактів повідомлення центрів БПД про випадки затримання;
14. Обладнати приміщення НАБУ кімнатою для конфіденційної зустрічі затриманого із захисником з відповідними умовами конфіденційності та дотриманні права на захист;
15. Звернутись до Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України для отримання фахової консультації та роз'яснень щодо створення системи захисту інформації;
16. Розробити нормативні акти щодо порядку видачі, зберігання та використання спецзасобів та забезпечити їх маркування.

Додаток: фотознімки, отримані за результатами НАБУ.

Керівник групи НПМ

Заступник начальника відділу інспектування об'єктів контролю в правоохоронних, судових органах та військових формувань Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини

Сергій КОНОПЛЯСТИЙ

Додатки до звіту

Фото 1

Фото 2

Фото 3

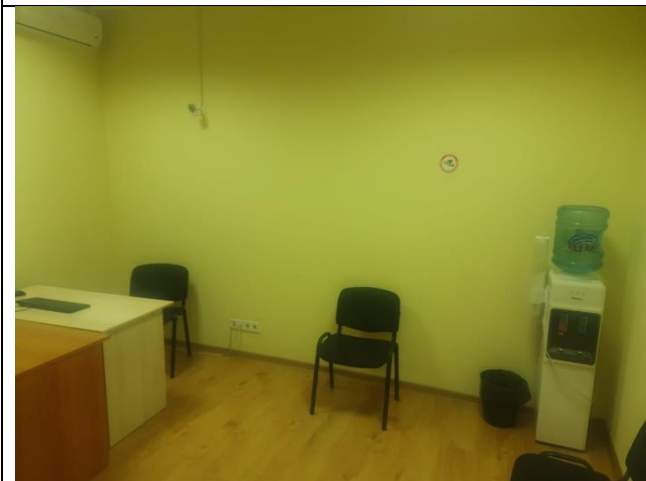

Фото 4

